

====artikelen====

voorjaarstrek van roofvogels bij de eemshaven

Henk en Kees Koffijberg

Inleiding

Dit artikel geeft een overzicht van de roofvogeltrek over de Eemshaven in het voorjaar van 1984 en 1985. De hierin verwerkte gegevens zijn ontleend aan een onderzoek naar de kwantiteit van de vogeltrek over dit gebied en gebaseerd op ruim 800 uren trektellen in de maanden maart, april, mei en juni. Van de herfsttrek was nog te weinig materiaal voorhanden (1984-1985 totaal 189 ex.), mogelijk komt dit later nog eens aan de orde.

In het volgende wordt eerst ingegaan op de bijzondere ligging van de Eemshaven en de trekbewegingen die daarbij ontstaan. Vervolgens wordt in het kort de gevolgde werkwijze beschreven. Bij de bespreking van de resultaten krijgen uitsluitend de talrijkere soorten veel aandacht.

Hoewel de tellingen grotendeels door beide auteurs werden uitgevoerd kon de telpost zich, vooral in 1985, ook verheugen in de belangstelling van andere vogeltellers. Onderstaande personen waren allen, weliswaar de één wat meer dan de ander, behulpzaam bij het tellen en worden hierbij bedankt voor hun bijdrage:

Egbert Boekema, Jan Bolhuis, Kees Borrius, Henk van den Brink, Rob Brinkhof, Anne van Dijk, Klaas van Dijk, Enno Ebels, Henk van Leeuwen, Gernant Magnin, Jeroen Niezen, Lodi Nauta, Erik van Ommen, Willem de Ruiters, Loek Scholtens, Aart van der Spoel en Guus de Vries.

Dankbaar werd gebruik gemaakt van opmerkingen die Klaas van Dijk en Berend Voslamber bij een eerdere versie van dit artikel maakten.

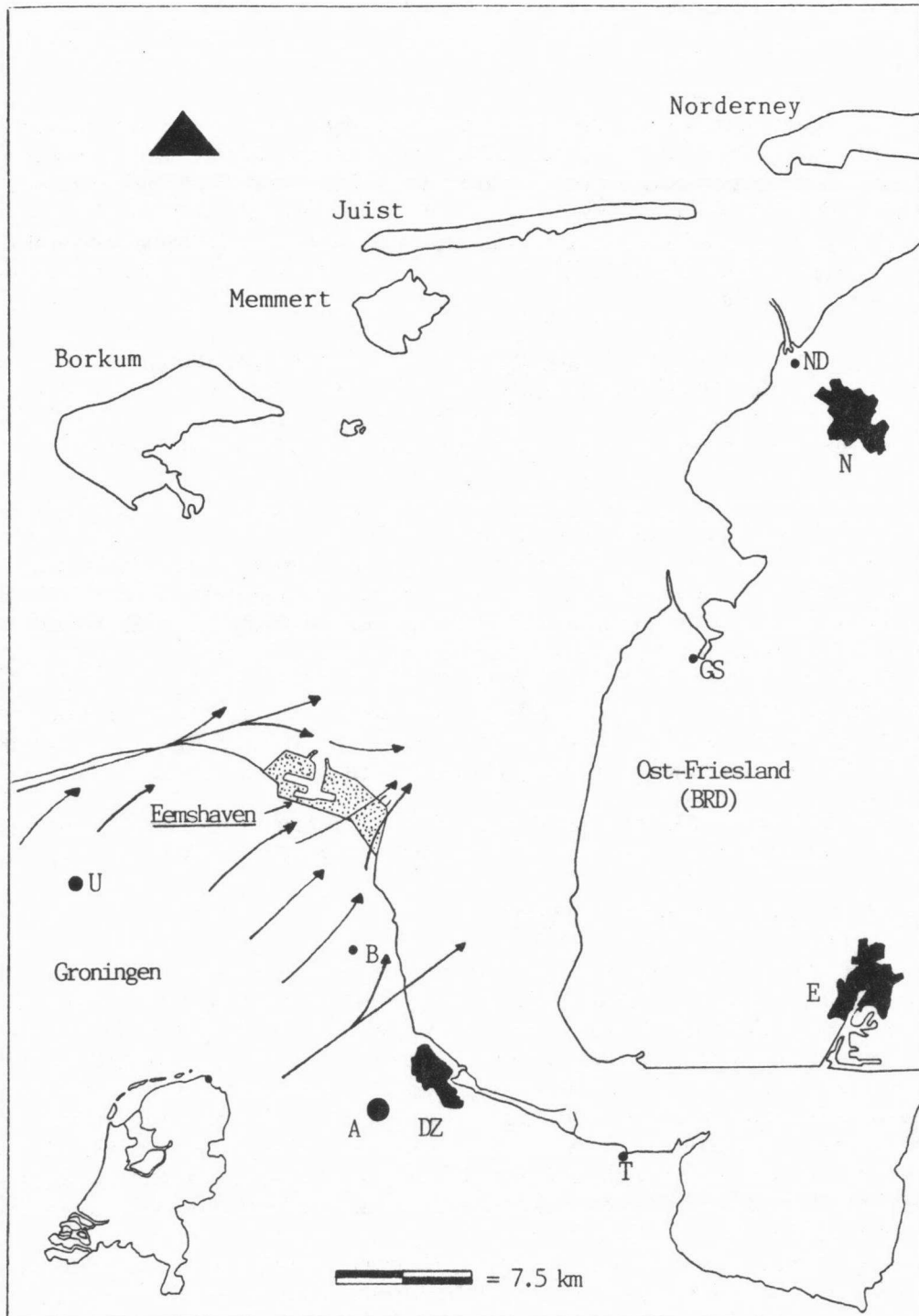
Ligging en globale trekbewegingen

Het is belangrijk te weten dat er bij de Eemshaven, met name in het voorjaar, sprake is van gestuwde trek. Deze stuwing wordt veroorzaakt door de gunstige ligging van het gebied. In figuur 1 zien we dat de Eemshaven aan de noord- en oostzijde wordt omgeven door het water van de Eems en de Waddenzee. Veel vogels die in het voorjaar vanuit zuidelijke/westelijke richtingen de noordoosthoek van Groningen binnen komen, verlaten die weer via de Eemshaven. De afstand tot Duitsland is op dit punt relatief klein (12-15 km), bovendien buigt de kust bij het oostelijk haventerrein sterk naar het zuiden. Bij bepaalde weersomstandigheden (vooral sterke Z-ZO wind) of bij soorten die erg gevoelig zijn voor open water (b.v. buizerd) wordt de oversteek niet of nauwelijks gemaakt en vliegen de vogels voor een deel langs de Eemsdijk, richting Delfzijl. Hoe de route dan verder verloopt is (nog) niet precies bekend.

Werkwijze

De trektellingen werden verricht vanaf een viertal punten langs het oostterrein (figuur 2). Verreweg het grootste deel van de tellingen werd uitgevoerd in de werkhaven bij de eemscentrale (punt A, figuur 2). Op deze plaatsen werd waargenomen vanaf verschillende lokaties. Bij rustig weer veelal op de zeedijk, bij slecht weer in de beschutting

van de radartoren. Laatstgenoemde plaats heeft als nadeel dat laag over het terrein vliegende individuen (bij roofvogels vooral sperwer en smelleken) aan het oog worden onttrokken door de zeedijk. Door de lage positie t.o.v. de zeespiegel kunnen ver en laag vliegende vogels nogal eens gemist zijn.

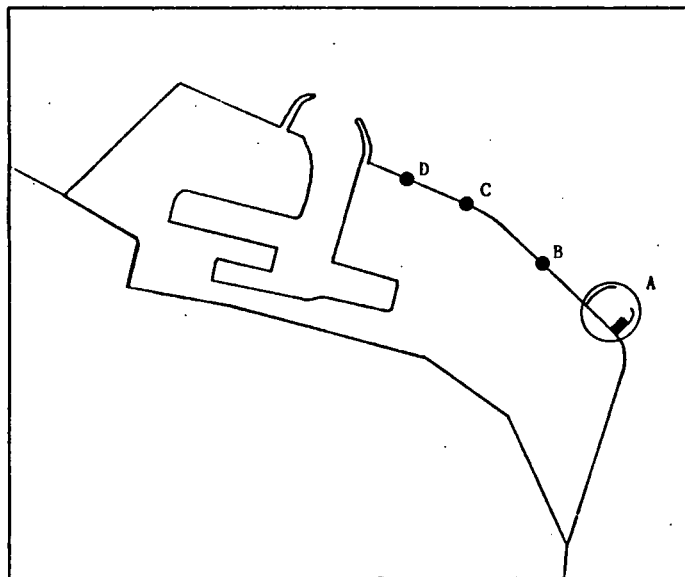
figuur 1:

(Veronderstelde) stuwingsverschijnselen bij de Eemshaven, tijdens de voorjaarstrek. De pijlen geven (bij benadering) de trekbewegingen weer.

Inzet: ligging van de Eemshaven t.o.v. de rest van Nederland.

U = Uithuizen, B = Bierum, A = Appingedam, DZ = Delfzijl, T = Termunten, E = Emden, GS = Greetsiel, N = Norden, ND = Norddeich.

figuur 2:
Eemshaven, situering van de telposten.

Vanaf de dijk is het mogelijk een zeer groot gebied te overzien, bij helder weer tot de stad Groningen in het zuidwesten (26 km) en het eiland Juist in het noorden (32 km). Laag over het terrein vliegende vogels kunnen hier snel en gemakkelijk opgespoord worden.

In mei en juni werd ook vrij frequent geteld vanaf punt B; hier gelden dezelfde voordelen als genoemd bij de dijk in de werkhaven. De posten C en D werden incidenteel bemand voor het tellen van zwaluwen-trek.

In principe werden alle overvliegende vogels genoteerd, de telmethode was er dus niet speciaal op gericht om roofvogelverplaatsingen te registreren.

De vogels werden voornamelijk opgespoord met het blote oog of het gehoor (nauwelijks van toepassing bij roofvogels); eventueel werd een kijker (7-12x) gebruikt voor nadere determinatie of het vaststellen van het aantal. Voor determinaties op grotere afstanden of het waarnemen van details werden sterk vergrotende kijkers (20x) of een telescoop (20-60x) benut.

Van elk individu of groepje werden notities gemaakt over soort, aantal, trekrichting en (eventueel) geslacht/kleed, leeftijd en bijzonderheden.

Deze gegevens werden grotendeels per klokuur genoteerd.

Tijdens het tellen kunnen er op vele manieren fouten zijn gemaakt. De belangrijkste hiervan is waarschijnlijk het missen van voorbijvliegende vogels. In het voorgaande hebben we er al op gewezen dat de kans dat een vogel ongemerkt passeert per telpost verschilt. De resultaten kunnen ook negatief beïnvloed worden door afnemende oplettendheid, b.v. tijdens het noteren of na urenlang tellen (verminderde concentratie).

Echte thermiekvliegers (b.v. wespendif, buizerd) gaan soms zo hoog dat ze met het blote oog nauwelijks meer zichtbaar zijn. Hierbij speelt ook de hoogte van de bewolking een rol, herhaaldelijk werd n.l. waar-

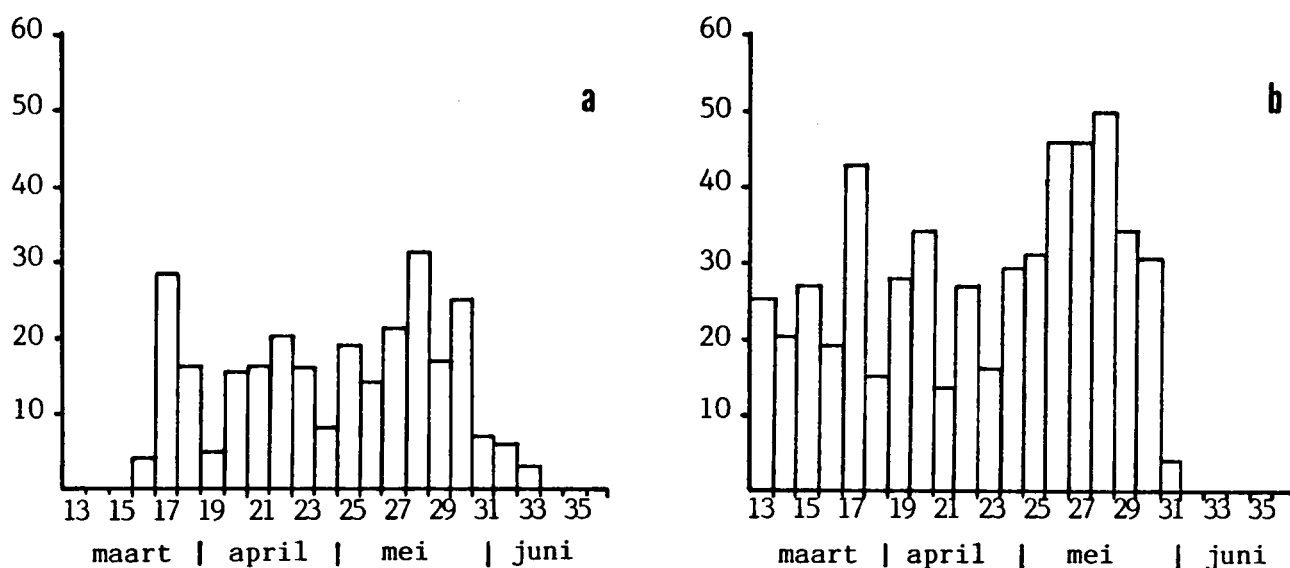
genomen dat wespeneeften en buizerds, of andere 'stipjes' in de wolken verdwenen. Ook een helderblauwe lucht is erg ongunstig omdat hoog vliegende vogels dan niet afsteken tegen de achtergrond van wolken. Hetzelfde geldt voor felle zonneshijn die tegenlicht veroorzaakt.

Tel- en schatfouten zijn bij roofvogels vermoedelijk tot een minimum beperkt gebleven daar ze nooit in zulke grote groepen passeerden dat ze niet meer per stuk geteld konden worden.

Determinatieproblemen kwamen vooral voor bij ver weg vliegende ex. of slechte waarneemomstandigheden. Als er geen 100% zekerheid bestond omtrent de determinatie werd desbetreffende waarneming genoteerd als ongedetermineerd, eventueel met vermelding van soortgroep. Het percentage ongedetermineerd lag voor beide jaren op resp. 1.3 en 2.1% (tabel 1). Voor determinaties is veel gebruik gemaakt van Porter e.a. (1982).

Periode

In het voorjaar van 1984 werd er geteld in de periode 21 maart - 11 juni. In dit tijdvak werd op 51 dagen waargenomen (61% van de totale periode), in totaal ruim 267 teluren (figuur 3a). Het telseizoen in 1985 omvatte de maanden maart, april en mei. In deze periode werden 542 uren telwerk verricht, verdeeld over 81 dagen (88% van de totale periode). De verdeling van de uren is weergegeven in figuur 3b.

figuur 3:

Verdeling van de teluren per vijfdaagse periode (pentade)

Periode 13 = 2/6 maart, periode 36 = 25/29 juni.

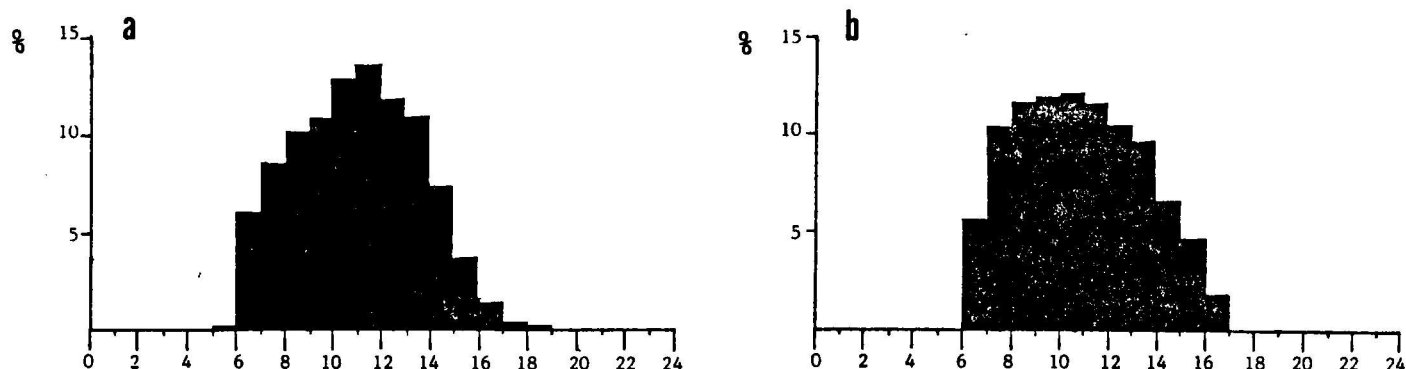
(a): 1984, n = 267 u. 45 min.

(b): 1985, n = 542 u.

Bij de hierboven aangegeven telperiodes moeten we opmerken dat een deel van de trek plaatsvindt buiten de uiterste data. Vooral in 1984 kan dit grote invloed hebben gehad op de resultaten van vroege trek-
kers, als b.v. buizerd en ruigpootbuizerd. Een late soort als de wesp-
pendief kan nog in juni doortrekken.

Begintijden en duur van de tellingen waren niet gestandaardiseerd. In 1984 werd op zeer uiteenlopende tijdstippen waargenomen. In 1985 werd wel steeds gepoogd rond 7.00-7.30 uur te starten, en in ieder geval tot het middaguur door te gaan. In figuur 4 is te zien hoe de verdeling van de teluren over de dag er uit ziet.

Voor roofvogeltrek is vooral de periode na 9.00-10.00 uur belangrijk, omdat dan de voor veel soorten belangrijke thermiek begint. Soms trokken er ook wel enige vogels in de vroege ochtenduren door, bruine kiekendieven werden soms al voor 6.00 uur waargenomen, van deze soort is zelfs nachttrek bekend (Gatter 1984).

figuur 4:

Procentuele verdeling van de teluren over de dag.

De tijden zijn weergegeven in Midden Europese Tijd (MET), overeenkomend met onze wintertijd.

(a): 1984, n = 267 u. 45 min.

(b): 1985, n = 542 u.

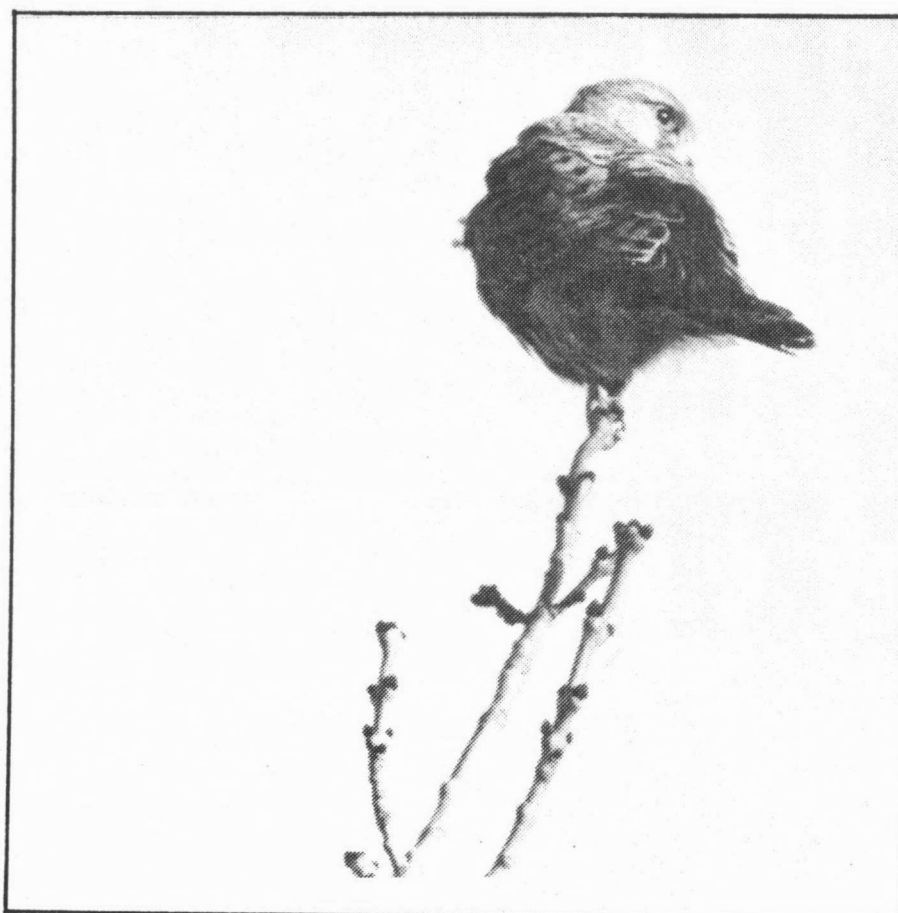

Bespreking van de resultaten

Tabel 1 geeft voor beide jaren de totalen voor alle waargenomen soorten.

tabel 1: totalen voor alle waargenomen soorten.

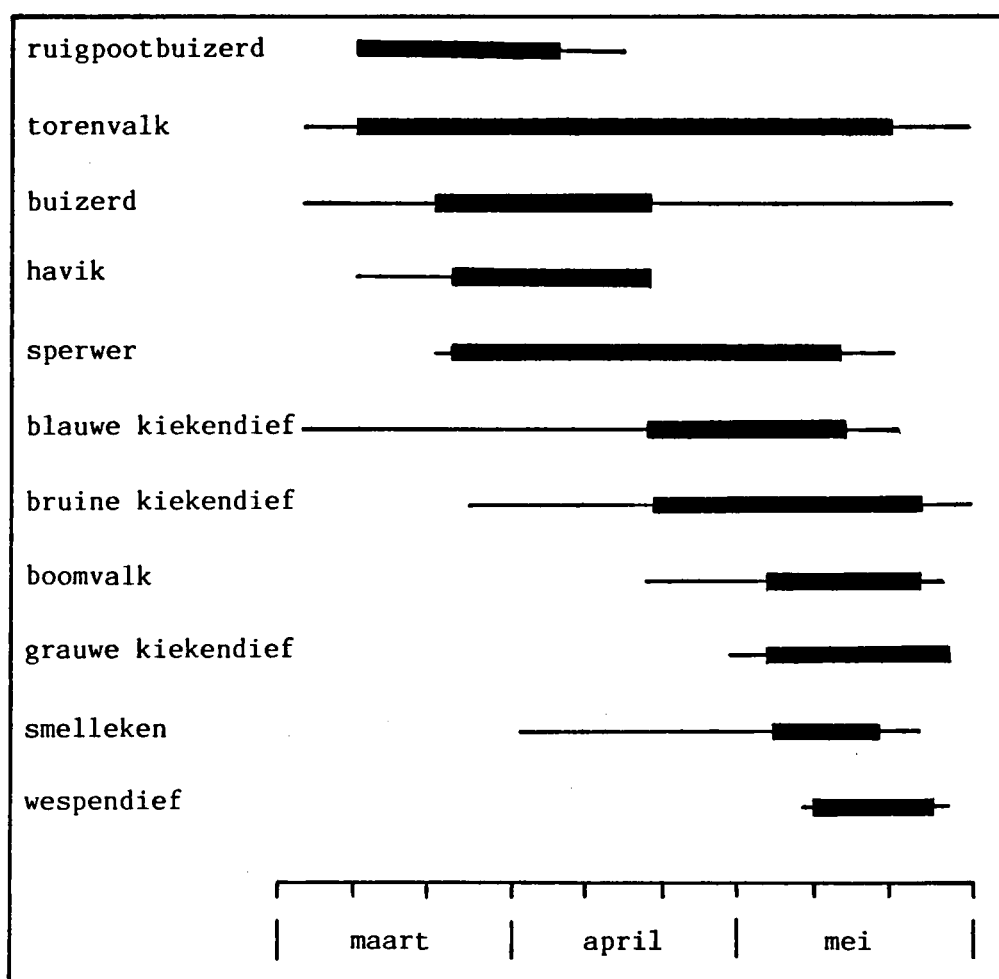
soort	1984	1985	totaal
wespendief	2	44	46
zwarte wouw	3	2	5
rode wouw	1	7	8
bruine kiekendief	57	171	228
blauwe kiekendief	14	22	36
grauwe kiekendief	3	11	14
kiekendief ongedetermineerd		3	3
havik		10	10
sperwer	24	99	123
havikachtige		4	4
buizerd	18	648	666
ruigpootbuizerd	3	12	15
buizerd ongedetermineerd	2	16	18
schreeuwarend		1	1
arend ongedetermineerd		2	2
visarend		4	4
torenvalk	9	37	46
roodpootvalk		1	1
smelleken	9	61	70
boomvalk	4	15	19
slechtvalk		3	3
	149	1173	1322

Uit de tabel zijn een aantal soorten genomen waarvan de trek nader toegelicht zal worden. Deze soorten zijn, met uitzondering van de slechtvalk, in figuur 5 gerangschikt naar hoofdtrekperiode. Ruigpootbuizerd, buizerd en havik trokken vooral door in maart en april, terwijl soorten als grauwe kiekendief, boomvalk, smelleken en wespendif voornamelijk in mei werden gezien. De overige soorten zitten daar ongeveer tussenin. Opvallend zijn de lange hoofdtrekperiodes van torenvalk (71 dagen) en sperwer (52 dagen), en de zeer snelle doortrek van het smelleken waarvan de hoofdtrekperiode maar 14 dagen beslaat.

De soorten uit figuur 5 en de slechtvalk worden hieronder apart besproken. Behandeld worden doortrekverloop (per vijf- of tiendaagse periode), doortrekverloop over de dag, vliegrichtingen en eventuele bijzonderheden.

Eén en ander wordt bij talrijkere soorten iets uitgebreider gedaan dan bij minder talrijke soorten. De tijden bij het doortrekverloop over de dag zijn daarbij steeds aangegeven als een klokuur, 10-11 is dan b.v. het klokuur van 10 tot 11 uur.

figuur 5:

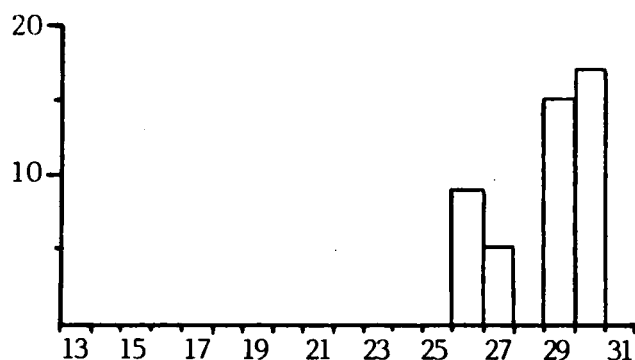
Doortrekperiodes van de algemenere soorten, gerangschikt naar hoofdtrekperiode. De hoofdtrekperiode is het tijdvak binnen de data waarop resp. 10 en 90% van het totaal is gepasseerd, in de figuur aangegeven met de dikke balk. Het dunne balkje geeft de hele periode weer dat desbetreffende soort werd waargenomen.

Wespendief

Deze soort werd alleen in mei waargenomen (figuur 6). De meeste vogels werden gezien in de laatste dekade van mei, dagmaxima waren 7 en 13 ex. op de 21e en 26e.

Het doortrekverloop over de dag (figuur 9) laat een wat rommelig beeld zien met pieken in 10-11 en 13-14. Opvallend is het relatief grote percentage dat voor 9.00 uur passeerde (7-9 totaal 24.5%).

De voornaamste trekrichting bij n=44) waren N (11.4%), NO (13.6%), O (25%) en ZO (11.4%).

figuur 6:

Doortrekverloop van de wespendief per vijfdaagse periode (84/85), n = 46.

Bruine kiekendief

Bruine kiekendieven werden gezien vanaf 25 maart (figuur 7). Aanvankelijk werd nauwelijks trek waargenomen, pas in mei namen de aantallen duidelijk toe. Het hoogtepunt werd bereikt in de tweede helft van mei (120 ex.).

Grotere aantallen werden genoteerd op 9 mei(16), 10 mei(16), 21 mei(35) en 24 mei(19).

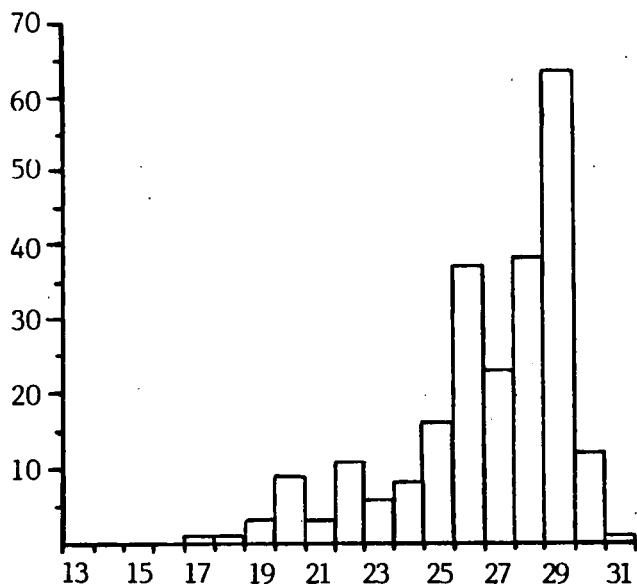
Een groot deel van de trek vond plaats in 08-14 (totaal 84.9%, zie figuur 10). De trekintensiteit was het grootst in 10-11 (22.7%).

De meeste bruine kiekendieven vlogen in NO of ONO richting (resp. 38.4 en 41.1%, n=219). Verder werd nog enige trek waargenomen richting N(3.7%), O(12.3%) en ZO(4.1%).

De waarnemingen hadden vooral betrekking op ♀♀ ex. (♀ 80%, ♂ 20%, n=220). Van 167 ex. was het mogelijk iets over de leeftijd te noteren, hierbij dient opgemerkt te worden dat onvolwassen ♀♀ niet altijd als zodanig herkenbaar zijn.

Het percentage onvolwassen (2e kj.) bedroeg 62.9%, waarvan 11.4% ♂♂ en 88.6% ♀♀ .

Een verschil in trekpatroon tussen ♂♂ en ♀♀ of onv. en ad. was niet aantoonbaar.

figuur 7:

Doortrekverloop van de bruine kiekendief per vijfdaagse periode (84/85), n = 228.

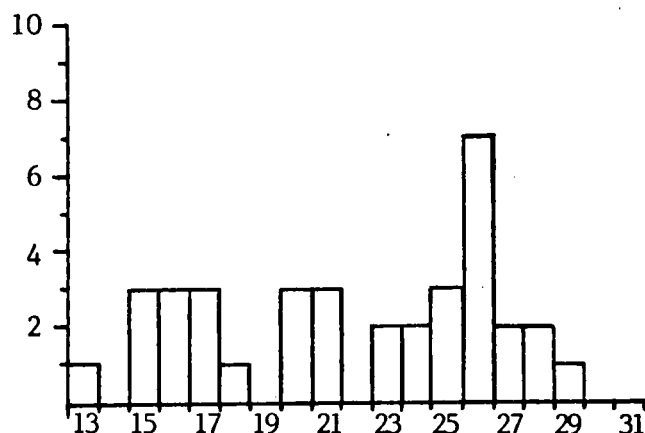
Blauwe kiekendief

In beide jaren werden totaal 36 blauwe kiekendieven geteld. Doortrek werd opgemerkt in de periode 3 maart-21 mei (figuur 8). In 1984 werd vooral in maart en april veel trek waargenomen, terwijl in 1985 het gros in mei passeerde (1984: maart/april 11 ex., 78.6% van het totaal; 1985: mei 12 ex., 54.5% van het totaal).

Blauwe kiekendieven verschenen over vrijwel de gehele dag (figuur 11). Het hoogtepunt werd bereikt in 10-11 (25.7%), daarnaast was er een iets kleinere piek in 12-13 (20%). De eerste piek valt samen met die van de bruine kiekendief (figuur 10).

De meerderheid van het aantal blauwe kiekendieven had als trekrichting NO of ONO (tot. 85.5%, n=35). Verder werden vogels gezien die in richting N, O, ZO en Z de telpost passeerden.

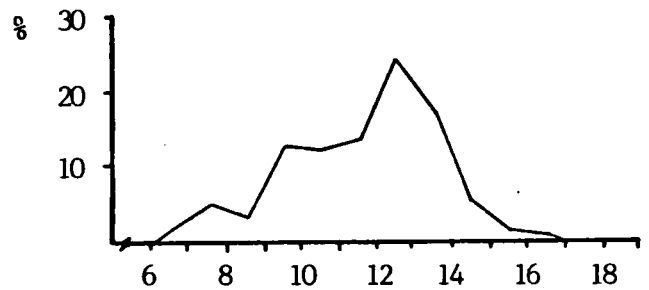
Bij alle waarnemingen was het mogelijk het kleed ($\delta\delta/\varphi\varphi$) vast te stellen. Slechts éénmaal werd een δ ex. gezien, de overige 35 ex. waren allen in $\varphi\varphi$ -kleed.

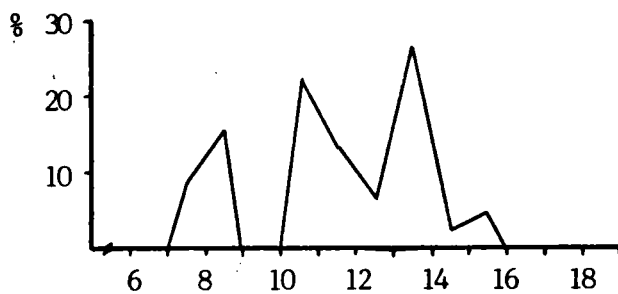
figuur 8:

Doortrekverloop van de blauwe kiekendief per vijfdaagse periode (84/85), n = 36.

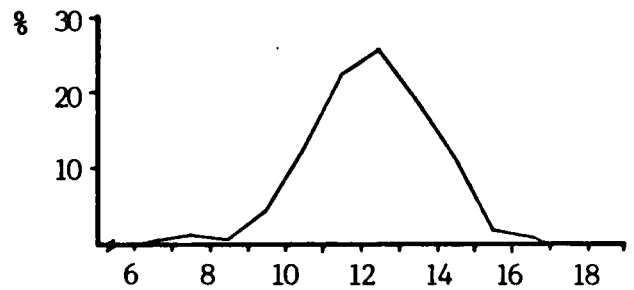
Het aantal is weergegeven in % (verticale as), de tijden (MET) zijn uitgezet op de horizontale as.

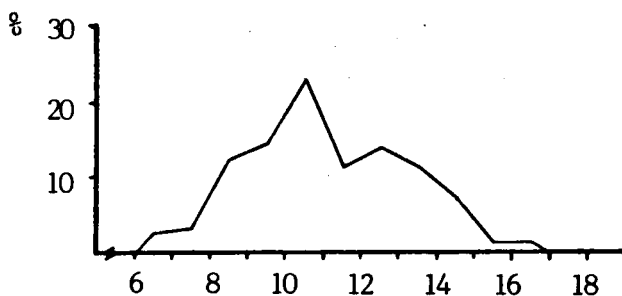
figuur 12. Doortrekverloop over de dag, Sperwer (84/85), n=116.

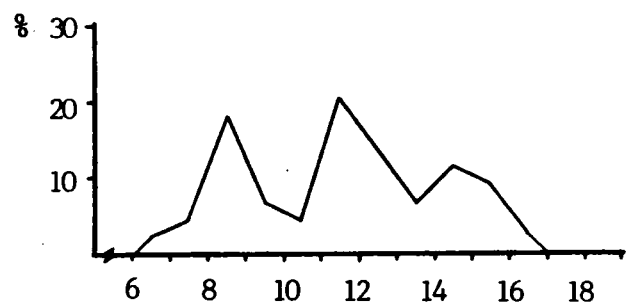
figuur 9. Doortrekverloop over de dag, Wespindief (84/85), n=45.

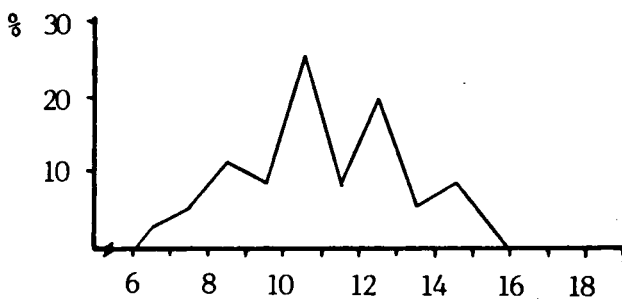
figuur 13. Doortrekverloop over de dag, Buizerd ('85), n=648.

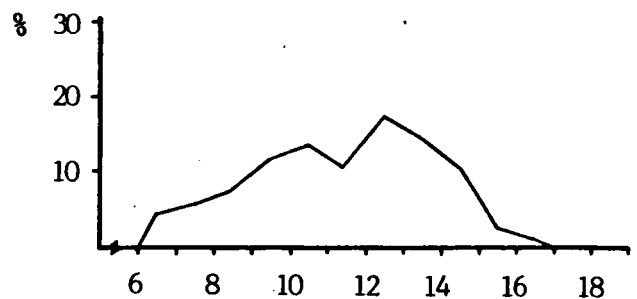
figuur 10. Doortrekverloop over de dag, Bruine Kiekendief (84/85), n=225.

figuur 14. Doortrekverloop over de dag, Torenavalk (84/85), n=44.

figuur 11. Doortrekverloop over de dag, Blauwe Kiekendief (84/85), n=35.

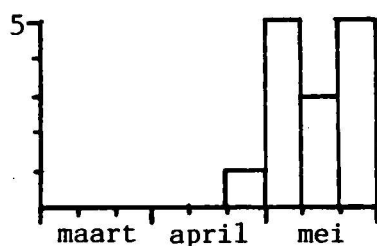
figuur 15. Doortrekverloop over de dag, Smelleken (84/85), n=68.

Grauwe kiekendief

Trekkende grauwe kiekendieven werden gezien tussen 30 april en 28 mei (figuur 16), totaal 14 ex., voornamelijk trekkend naar NO of ONO (resp. 6 & 4 ex.).

De meeste ex. trokken door in de eerste helft van de middag (12-15, 9 ex.), daarbuiten werd over vrijwel de gehele dag trek opgemerkt. Viermaal werd een δ genoteerd, de overige 10 ex. waren vogels in op -kleed.

Op 25 mei 1985 werd een melanistisch q gezien.

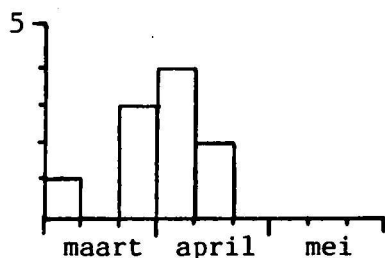

figuur 16:

Doortrekverloop van de grauwe kiekendief per tiendaagse periode (84/85), $n = 14$.

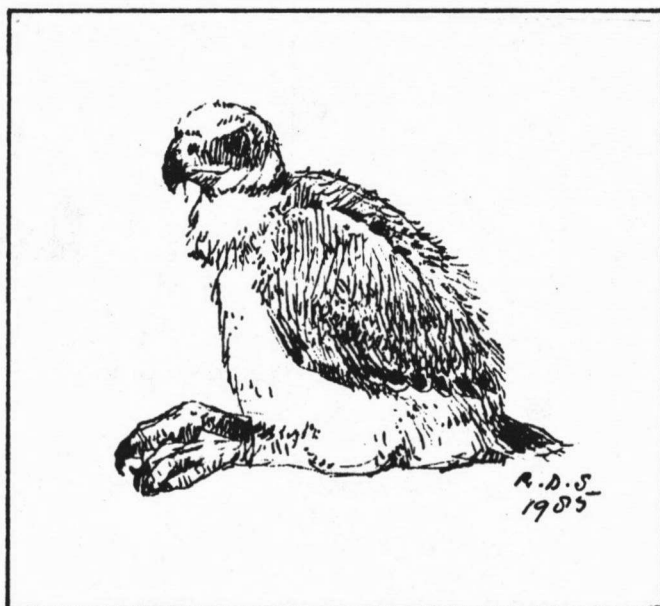
Havik

De havik werd uitsluitend in 1985 waargenomen. De waarnemingen waren vrij gelijkmatig verdeeld over de periode 10 maart-19 april (figuur 17). De hoofdtrekrichting was ONO (5 ex.). Doortrek vond plaats over de hele dag, de meeste ex. werden geteld in 11-12 (5 ex.).

figuur 17:

Doortrekverloop van de havik per tiendaagse periode (85), $n = 10$.

Sperwer

In het voorjaar van 1984 vond de sperwertrek hoofdzakelijk plaats in april (totaal 21 ex.). Ruim de helft van dit aantal werd gezien in de eerste helft van deze maand. De aantalsgegevens zijn verwerkt in figuur 18.

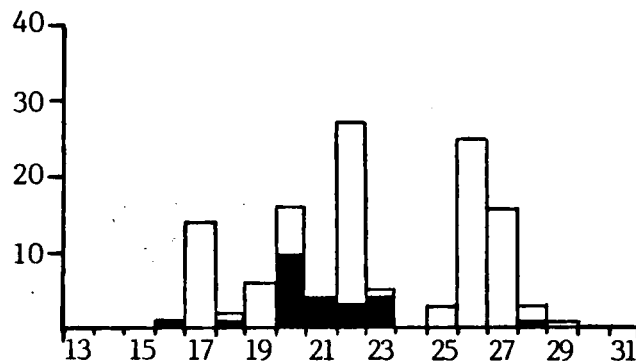
In '85 was de soort in de periode 22 maart-21 mei een vrij geregelde verschijning (figuur 18). Binnen dit tijdvak waren eigenlijk drie belangrijke doortrekperiodes te onderscheiden: 22 maart/8 april, 19/20 april en 4/21 mei. De meeste sperwers werden geteld in de laatste periode (47 ex.), hogere aantallen werden genoteerd op 23 maart (13), 19 april (23), 7 mei (12) en 14 mei (13).

Naast trekkende vogels werden nog 5 ex. waargenomen die weer terugkeerden uit zee, waarschijnlijk durfden ze de oversteek niet aan of waren ze nog hongerig. In het terrein zelf werden tijdens het hele telseizoen jagende sperwers gezien, vooral in de nabijheid van struikjes en geboomte waarin zich soms tientallen zangvogels bevonden.

De trek begon al in de vroege ochtenduren en bereikte een hoogtepunt rond het begin van de middag (figuur 12). Daarna liepen de aantallen langzaam terug.

Veel sperwers trokken in NO of ONO richting (resp. 32.5 & 29.2%), daarnaast werd trek vastgesteld in richtingen tussen O en Z, NNO, N en W.

Bij 93 ex. werd een aantekening gemaakt over het geslacht. Het percentage ♂♂ bedroeg 2.2%.

figuur 18:

Doortrekverloop van de sperwer per vijfdaagse periode,

■ = 1984, n = 24

□ = 1985, n = 99

Buizerd

In 1984 werden in de periode 25-maart-10 mei 18 buizerds genoteerd. Een groot deel hiervan (12 ex.) werd gezien in de laatste dekade van maart en begin april (figuur 19).

1985:

De meeste buizerds werden gezien in de tweede helft van maart en de eerste helft van april. Rond 23 maart werd zeer sterke trek op-

gemerkt (22 maart 45; 23 maart 296; 24 maart 36). Deze opvallende trek werd ook in andere delen van de provincie waargenomen (o.a. Winschoten, Slochteren, Eenum, Wagenborgen). In de laatste helft van april en in mei werden nog vrij geregeld buizerds gezien maar de aantallen bleven ver achter bij die van de eerder genoemde periode. Uitzondering hierop vormt 19 april toen nog 68 ex. werden geteld.

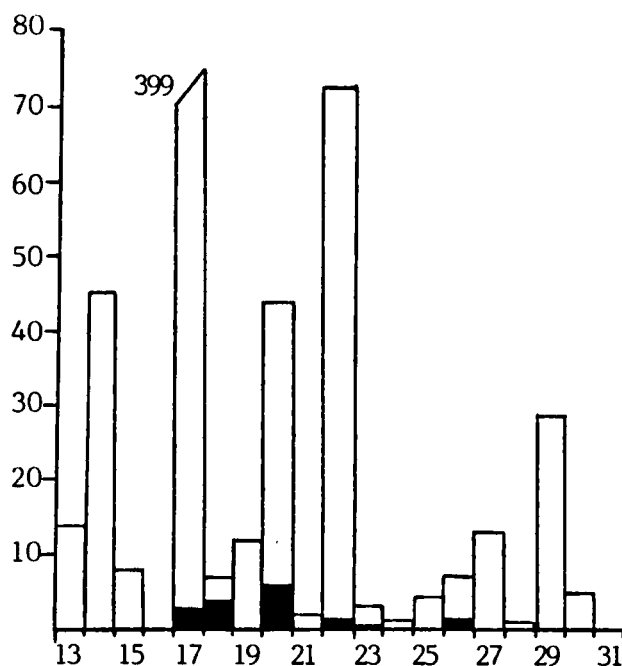
Het doortrekverloop over de dag (figuur 13) geeft vanaf 6.00 uur een geleidelijk toenemende trekintensiteit te zien die in 12-13 een hoogtepunt bereikt (25.8%).

Daarna nemen de aantallen langzaam af.

De vroege doortrekkers waren vooral afkomstig uit het gebied ten zuiden van de Eemshaven (Oostpolder). Deze vogels sliepen in de singels rond de aanwezige boerderijen. Een soortgelijk verschijnsel werd ook op de telposten bij Winschoten gekonstateerd (med. Berend Voslamber). Op twee dagen met sterke trek 22/23 maart) werden in de kuststrook ten zuiden van de Eemshaven totaal 21 buizerds gezien die een slaapplek zochten in bosjes en singels.

De verdeling van de trekrichtingen (bij $n=633$) doet eigenlijk meer denken aan de herfsttrek met liefst 52.3% Z, 8.7% ZZO, 8.4% ZO en 3.8% OZO.

Slechts een gering deel (26.7%) durfde de oversteek van de Eems aan, hetgeen duidelijk aangeeft dat de buizerd zeer gevoelig is voor open water. Waar de meerderheid van de buizerds precies de oversteek maakt is nog niet duidelijk.

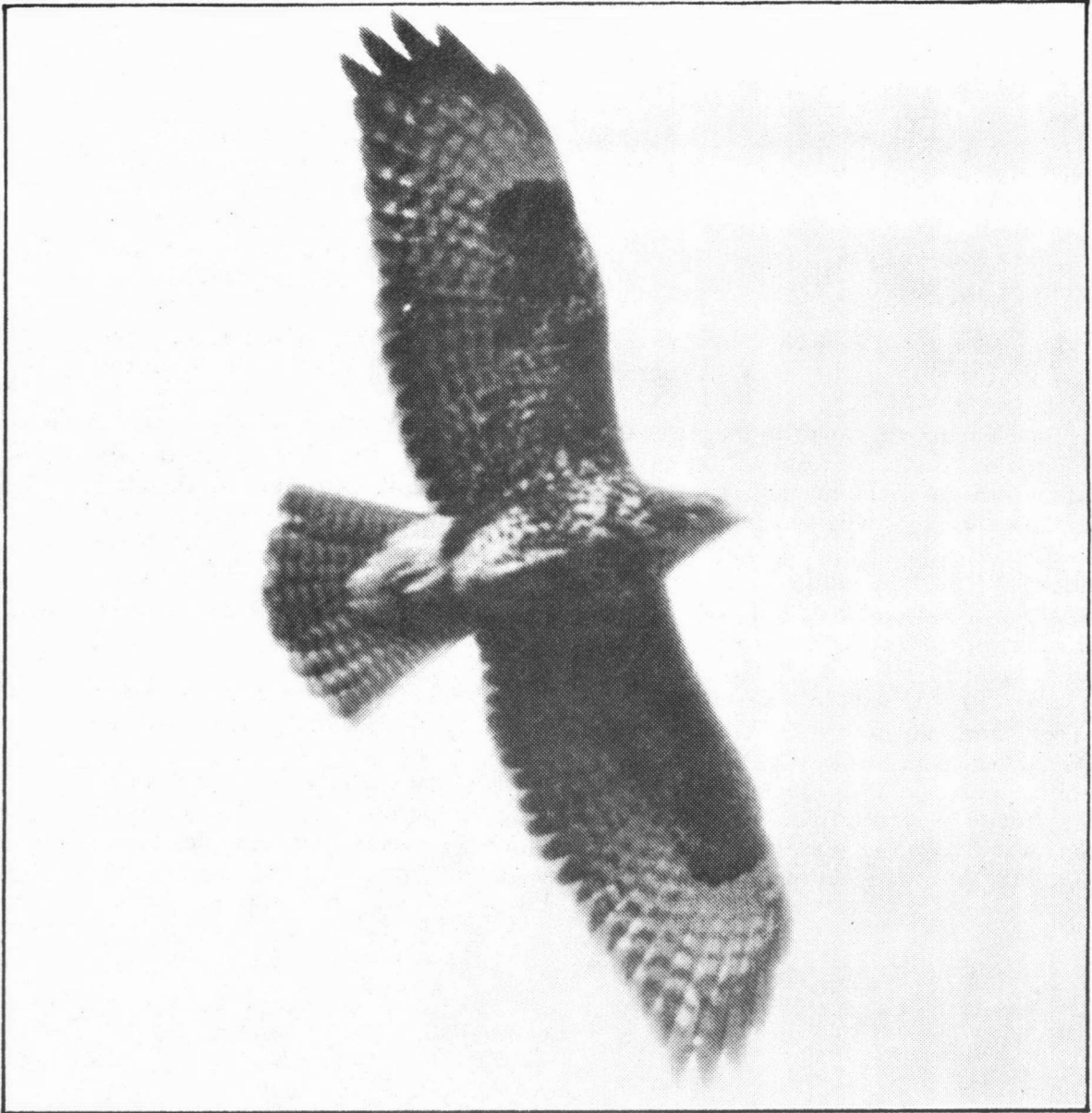

figuur 19:

Doortrekverloop van de buizerd,

■ = 1984, n = 18

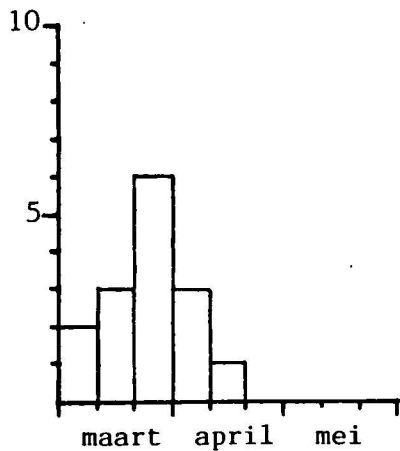
□ = 1985, n = 648

Ruigpootbuizerd

Totaal werden 15 ruigpootbuizerds gezien. De vogels werden waargenomen in de periode 10 maart-14 april (figuur 20).

Voornaamste trekrichingen waren Z en ONO (resp. 4 en 5 ex.). Alle ex. passeerden in 10-15, met de grootste aantallen in 12-15 (9 ex.).

figuur 20:
Doortrekverloop van de ruigpootbuizerd per tiendaagse periode (84/85), n = 15.

Torenvalk

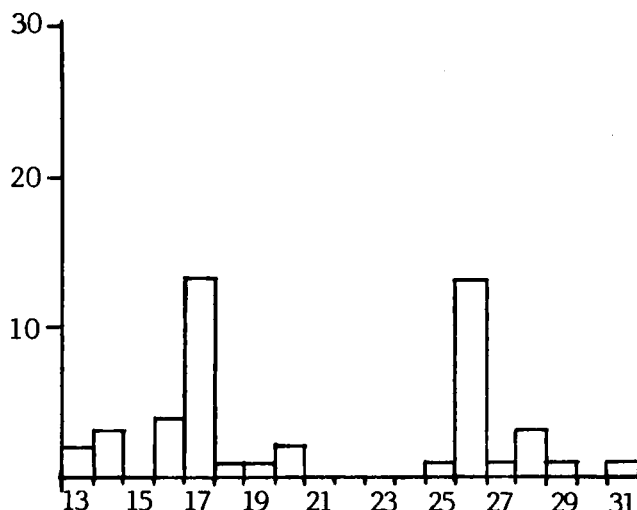
De torenvalk was in het hele telseizoen een geregelde verschijning. In 1984 werden alle waarnemingen gedaan in de periode 21 maart-6 april (totaal 9 ex.). In 1985 bleef het voorkomen vrijwel beperkt tot de maanden maart (15 ex.) en mei (20 ex.). In april werden slechts twee waarnemingen genoteerd. Het doortrekverloop is weergegeven in figuur 21.

Het doortrekverloop over de dag (figuur 14) laat een twee-toppig beeld zien met pieken in 8-9 (18.2%) en 11-12 (20.5%).

De trekrichtingen waren N (4.3%), NO (47.8%), ONO (30.4%), O (15.2%) en Z (2.2%).

Bij de 37 ex. waarvan het geslacht werd genoteerd waren 17 ♂♂ (45.9%). Mannelijke torenvalken trokken aanmerkelijk vroeger door dan de ♀♀.

In maart had 63.2% van het aantal ex. (19) betrekking op ♂♂, bij 15 ex. in mei was dit percentage gedaald tot 26.7%.

figuur 21:

Doortrekverloop van de torenvalk per vijfdaagse periode (84/85),
n = 46.

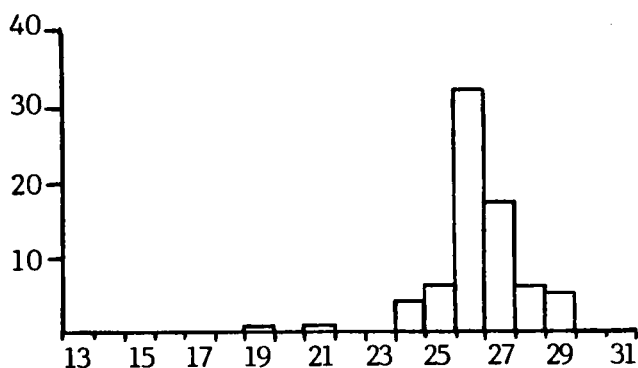
Smelleken

Zowel in '84 als '85 werden de eerste smellekens waargenomen in april, de doortrek bleef echter minimaal in deze maand (figuur 22). Verreweg het grootste deel passeerde in mei, en dan met name in de eerste helft van deze maand. In deze periode werden soms meerdere ex. per dag geteld (dagmaximum 12 ex. op 7 mei 1985). De trek ging door tot in de laatste dekade van mei, de laatste smellekens werden gezien op de 24e. Zelfs daarna werden op het terrein nog smellekens aangetroffen met als uiterste datum 30 mei '84. In de ons bekende literatuur (o.a. Van Dijk & Van Os 1982, Opdam 1985, Hustings e.a. 1985) wordt alleen gesproken van de sterkste trek in maart en april.

De meeste smellekens passeerden in het tijdvak 9-15 (totaal 77.9%, zie figuur 15). De hoogste trekintensiteit werd vastgesteld in 12-13 (17.6%).

Vrijwel alle trek vond plaats naar richtingen tussen NO en O (NO 37.1%; ONO 40%; O 15.7%).

Van 57 ex. werd het geslacht opgeschreven, hierbij waren 3 ♂♂ (5.3%).

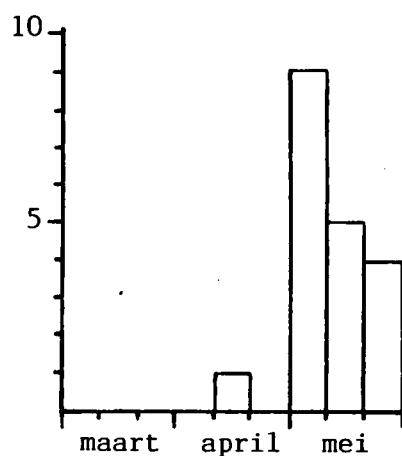

figuur 22:

Doortrekverloop van het smelleken per vijfdaagse periode (84/85),
n = 70.

Boomvalk

In de periode 18 april - 27 mei werden 19 boomvalken waargenomen, daarvan 13 ex. in de eerste helft van mei (figuur 23). Steeds werden solitaire vogels gezien, het dagmaximum bleef beperkt tot 2 ex.. De trek was in hoofdzaak NO en ONO gericht (resp. 8 en 6 ex.). Boomvalken werden gedurende vrijwel de hele dag opgemerkt.

figuur 23:

Doortrekverloop van de boomvalk per tiendaagse periode (84/85),
n = 19.

Slechtvalk

Tijdens het trektellen werden weinig slechtvalken opgemerkt (drie waarnemingen, alle in 1985: 4 april 1 ONO; 8 april 1 onv ONO; 30 april 1 ad NO). Buiten de tellingen werden 2 overtrekkende slechtvalken gezien.

(6 april '84 1 NO; 11 mei '85 1 ZO).

In het voorjaar van 1985 werd nauwkeurig bijgehouden hoeveel slechtvalken in het oostterrein verbleven (in het voorjaar van 1984 werd geen enkel ex. waargenomen). Tabel 2 geeft enige informatie omtrent het aantal waarnemingen en individuen per dekade, in de periode maart-mei.

tabel 2: voorkomen van de slechtvalk in Eemshaven-oost, maart-mei 1985.

maand	maart			april			mei		
dekade	1	2	3	1	2	3	1	2	3
aantal waarnemingen	3	1	4	5	2	2	3	-	-
aantal exemplaren	3	2	6	5	3	2	3	-	-

De waargenomen aantallen zijn zeer waarschijnlijk niet vrij van dubbel-tellingen en geven daardoor een iets te optimistisch beeld.

Minimaal werden 7 ex. geteld (6 ad, 1 onv; tenm. 3 ôô & 3 oo). Eén van de valken droeg leren bandjes aan de poten en was dus ^{tt}blijkbaar ergens ontsnapt.

Diskussie

Uit het voorgaande is gebleken dat er in het voorjaar aanzienlijke aantallen roofvogels kunnen passeren (tabel 1). Over het algemeen zijn hierover, in tegenstelling tot de herfsttrek (zie o.a. Bijlsma 1976), nog vrij weinig kwantitatieve gegevens beschikbaar. Dit komt waarschijnlijk mede door de geringe hoeveelheid actieve telposten tijdens de voorjaarstrek, wat weer mede veroorzaakt wordt door het feit dat ongestuwde voorjaarstrek in Nederland niet erg indrukwekkend is (L.W.V.T. 1984, 1985).

De grote aantallen bij de Eemshaven zijn grotendeels te danken aan de stuwings die op dit punt optreedt. Eenzelfde beeld zien we bij andere bekende stuwingspunten in Europa, als b.v. Falsterbo, Gibraltar en de Bosporus (voor een overzicht zie Bijlsma 1982), de waarnemingen in de Eemshaven vallen echter in het niet bij de vogelmassa's die op deze plaatsen waar te nemen zijn.

Als we tabel 1 nog eens in ogenschouw nemen zien we een opvallend groot verschil tussen de beide jaren onderling. Dit is waarschijnlijk veroorzaakt door een aantal factoren. In de eerste plaats zijn dat de verschillen door de niet-gestandaardiseerde telwijze, variaties in (aantal) waarnemers, aantal teluren (met de verdeling over de periode) en bezetting van de telpost gedurende de dag werken zodoende door in het eindresultaat. Voorts is het zeer waarschijnlijk dat in 1984 al vóór het begin van het telseizoen (21 maart!) veel trekkers waren gepasseerd, zeker als we bedenken dat de voorafgaande winter zeer zacht was. Voor soorten als blauwe kiekendief, buizerd en ruigpootbuiserd kan dit een wezenlijke invloed hebben op het eindresultaat (zie ook Boekema e.a. 1983 en L.W.V.T. 1985). De strenge winter van het seizoen 84/85 kan van invloed zijn geweest op de trek in het voorjaar van 1985. Daarnaast is het mogelijk dat het voorjaar van 1985 uitzonderlijk goed was voor roofvogeltrek, in dit verband zouden we dan ook de waarnemingen van de drie arenden en de grote hoeveelheden buizerds kunnen zien. Bij dergelijke waarnemingen kun je ook uitgaan van: "Veel tellen, veel zien".

Om te kijken of de aantallen representatief zijn voor het normale beeld is het noodzakelijk nog een aantal voorjaren intensief te tellen, voorlopig zit dat er echter nog niet in.

Literatuur

- Berthold, P., Bezzel, E. & Thielcke, G., 1980.
Praktische vogelkunde. Kilda, Greven.
- Bijlsma, R.G., 1976.
Ongestuwde trek van roofvogels (falconiformes) in het binnenland.
Gest. Rapport, Wageningen.
- Bijlsma, R.G., 1982.
De trek van roofvogels over Suez (Egypte) in het najaar van 1981.
Het Vogeljaar 30 (3); 141-151.
- Boekema, E.J., Hulscher, J.B. & Glas, P., 1983.
De vogels van de provincie Groningen. Wolters-Noordhoff/Bouma's
boekhuis, Groningen.
- van Dijk, A.J. & van Os, B.L.J., 1982.
Vogels van Drenthe. Van Gorcum, Assen.
- Gatter, W., 1984.
Nachtzug der Rohrweihe (*Circus aeruginosus*).
Die Vogelwarte 32: 309-311.

Hustings, M.F.H., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M. & Reijnen, M.J.S.M.,
1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslag-
legging. Pudoc, Wageningen.

L.W.V.T., 1984.

Verslag van de simultaantellingen van zichtbare landtrek in het
voorjaar en najaar van 1982 in Nederland. Gest. Rapport, Arnhem.

L.W.V.T., 1985.

Verslag van de simultaantellingen van zichtbare landtrek in het
voorjaar van 1983 en 1984 in Nederland. Gest. Rapport, Utrecht.

Koffijberg, H. & Koffijberg, K., in prep.

Verslag van de trektellingen in de Eemshaven in 1984.

-----, in prep.

Verslag van de trektellingen in de Eemshaven in 1985.

Opdam, P., 1985.

Roofvogels en ons landschap. Het spectrum, Utrecht/Antwerpen.

Porter, R.F., Christensen, S., Willis, I. & Nielsen, B.P., 1982.

Vliegbeelden van Europese roofvogels. KIM natuurboeken, Baarn.

adres: Uiteinderweg 2
9905 RG Holwierde